

in tenebris dixistis in lumine dicentur: et quod in aurem locuti estis in cubiculis, predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quod faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis: time te cum qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis: Hunc time. Nonne quinque passeræ veneunt dipondio, et unus ex illis non est in oblivione coram Deo? Sed et capilli vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus plaris estis¹ vos. Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei: cxlvi, 2. qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei. cxlvii, 2. Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. cxlviii, 2. Cum autem inducent vos in synagogas, et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis: Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. cxlix, 10. Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? Dixitque ad illos: Videte, et cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujusquam vita ejus est, ex his que possidet. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Homini cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea, et majora faciam; et illuc congregabo omnia que nata sunt mihi, et bona mea, et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hæc nocte animam tuam repelent a te: que autem parasti, cujus erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. cl, 5. Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animæ vestre quid manducetis, neque corpori quid induamini. Anima plus est quam esca,

¹ Pronomen « vos », quod et Græcus textus retinet, mss. nostri omnes ignorant.

² Adverbium « primum » ad Græci textus fidem duo e nostris mss. ignorant; sed et mox verba « et justitiam ejus », pari omnes consensu,

et corpus plus quam vestimentum. Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos plaris estis illis! Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis? Considerate lilia quomodo crescant: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unam ex istis. Si autem fenum quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos, pusillæ fidei! Et vos nolite querere quid manducetis, aut quid bibatis; et nolite in sublime tolli: hæc enim omnia gentes mundi querunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen querite² primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. cli, 10. Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. clii, 2. Vendite que possidetis, et date elemosynam. cliii, 5. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis: quo fur non appropriat, neque tinea corrumpit. Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit. cliv, 10. Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes³ in manibus vestris, et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei. clv, 5. Beati servi illi quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod præcincti se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. clvi, 2. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. clvii, 5. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabola: an et ad omnes? Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, et prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem, cum venerit dominus⁴, invene-

Græco suffragante archetypo, respuunt.

³ Verba « in manibus vestris », neque Græcus textus addit, neque hi quibus utimur Latini mss.

⁴ Pronomen « suus », et in Græco textu, et in nostris mss. hic additur.

rit ita facientem. Vere dico vobis, quoniam supra omnia que possidet constituet illum. clviii, 5. Quod si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire, et cæperit percutere⁴ servos et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari: veniet dominus servi illius in die qua non sperat, et hora qua nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet. clx, 10. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui, et non præparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis; qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit multis; qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem qui multum datum est, multum quæretur ab eo. clxi, 5. Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari; et quomodo coarctor usque dum perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in terram? Non dico vobis, sed separationem: erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos, et duo in tres dividuntur: pater in filium, et filius in patrem suum; mater in filiam, et filia in matrem; socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam. clxii, 5. Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbis venit, et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis quia aestus erit, et fit. Hypocrite, faciem cæli et terre nostis probare; hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobis ipsis non judicatis quod justum est? clxiii, 5. Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi, non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas.

Cap. XIII — clxiii, 10. Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis: sed nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Sicut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos, putatis quia et ipsis debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem? Non, dico vobis: sed si penitentiam non egeritis, omnes similiter pe-

ribitis. clxiv, 10. Dicebat autem et hanc similitudinem: Arborem ficæ habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit querens fructum in illa, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac, et non invenio: succida ergo illam: ut quid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora: et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. Erat autem, docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier, que habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Jesus, vocavit eam ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Jesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, et curamini: et non die sabbati. clxv, 2. Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocrite, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a præsepio, et ducit adquare? Hanc autem filiam Abraham, quam alligavit Satanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? clxvi, 10. Et cum hæc diceret, erubescebant omnes adversarii ejus: et omnis populus gaudebat in universis, que gloriose fiebant ab eo. clxvii, 2. Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile æstimabo illud? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit, et factum est in arborem magnam: et volucres cæli requieverunt in ramis ejus. clxviii, 5. Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? Simile est fermentum, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum. clxix, 2. Et ibat per civitates et castella, docens, et iter faciens in Jerusalem. clxx, 5. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, et non poterunt. clxxi, 5. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis, et respondens dicit vobis: Nescio vos

⁴ Eodem quidem sensu, propius tamen Græco verbo, παιδες « pueros » pro « servos » in nostris mss. legitur.

unde sitis : tunc incipietis dicere : Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docesti. Et dicit vobis : Nescio vos unde sitis : discedite a me, omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus, et stridor dentium, cxxxii, 5. cum videritis Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab oriente, et occidente, et aquilone, et austro, et accumbent in regno Dei. cxxxiii, 2. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi, qui erunt novissimi. cxxxiv, 10. In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi : Exi, et vade hinc quia Herodes vult te occidere. Et ait illis : Ite, et dicit vulpi illi : Ecce ejicio demonia et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor. Verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare : quia non capit prophetam perire extra Jerusalem. cxxxv, 5. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluiti ? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum dicitis : Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Cap. XIV. — cxxxvi, 10. Et factum est cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Phariseorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropticus erat ante illum. cxxxvii, 2. Et respondens Jesus dixit ad legisperitos, et Phariseos, dicens : Si licet sabbato curare ? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit : Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati ? Et non poterant ad hæc respondere illi. cxxxviii, 10. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos : Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratio te sit invitatus ab illo ; et veniens is, qui te et illum vocavit, dicat tibi : Da hinc locum : et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco : ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi : Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus : cxxxix, 5. quia omnis qui se exaltat, humiliabitur : et qui se humiliat, exaltabitur. cxxxix, 10. Dicebat autem et ei, qui se invitave-

¹ In uno Vaticano atque altero reginæ ms. ut et in aliquot Græcis codicibus, « si autem sal quoque, etc. »

rat : Cum facis prandium, aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos, divites, ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facies convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et caecos : et beatus eris, quia non habent retribuere tibi : retribuatur enim tibi in resurrectione justorum. Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi : Beatus, qui manducabit panem in regno Dei. cxxxxi, 5. At ipse dixit ei : Homo quidam fecit cenam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cenæ dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Et cæperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei : Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam : rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit : Jugu boum emi quinque, et eo probare illa : rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit : Uxorem dixi, et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo : Exi cito in plateas et vicos civitatis : et pauperes, ac debiles, et caecos, et claudos introduc huc. Et ait servus : Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo : Exi in vias, et sepes : et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cenam meam. cxxxii, 5. Ibat autem turbæ multæ cum eo : et conversus dixit ad illos : Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. cxxxiii, 10. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum ; ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident incipient illudere ei, dicentes : Quia hic homo cepit ædificare, et non potuit consummare ? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se ? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea que pacis sunt. cxxxiv, 5. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus. cxxxv, 2. Bonum est sal. Si autem sal ¹ evanuerit, in quo condie-

tur ? Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Cap. XV. — cxxxvi, 2. Erant autem appropinquantes ei publicani, et peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant Pharisei, et Scribæ, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. cxxxvii, 5. Et ait ad illos parabolam istam dicens : Quis ex vobis homo, qui habet centum oves : et si perdidit unam ex illis ; nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam ? Et cum invenierit eam, imponit in humeros suos gaudens : et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis : Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat. Dico vobis, quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentem agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent penitentia. cxxxviii, 10. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit [Ms. evertit] domum, et querit diligenter, donec inveniat ? Et cum invenierit, convocat amicas et vicinas, dicens : Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram. cxxxix, 5. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore penitentiam Agente. cxc, 10. Ait autem : Homo quidam habuit duos filios : et dixit adolescentior ex illis patri : Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cepit egere. Et abiit, et adhesit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant : et nemo illi dabat. In se autem reversus, dixit : Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo ! Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei : Pater, peccavi in cælum, et coram te. Jam non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et occurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est

eum. Dixitque ei filius : Pater, peccavi in cælum et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos : Cito proferto stolam primam, et induite illum, et date anulum in manum ejus, et calcamenta in pedes ejus : et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur : quia hic filius meus mortuus erat, et revixit ; perierat, et inventus est. Et cæperunt epulari. Erat autem filius ejus senior in agro : et cum veniret et appropinquaret domi, audit symphoniam et chorum : et vocavit unum de servis, et interrogavit ¹ quid hæc essent. Isque dixit illi : Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recipit. Indignatus est autem, et volebat introire. Pater ergo illius egressus, cepit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo : Ecce tui annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi, et nonquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer : sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi : Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt : epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat et revixit : perierat, et inventus est.

Cap. XVI. — Dicebat autem et ad discipulos suos : Homo quidam erat dives, qui habebat villicum : et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum et ait illi : Quid hoc audio de te ? Bedde rationem villicationis tuæ : jam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se : Quid faciam, quia dominus meus auferat a me villicationem ? Fodere non valeo, mendicare erubescio. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo : Quantum debes domino meo ? At ille dixit : Centum caldos olei. Dixitque illi : Accipe cautionem tuam : et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alii dixit : Tu vero quantum debes ? Qui ait : Centum coros tritici. Ait illi : Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset : quia filii hujus sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico : Facite vobis amicos de mammona iniquitatis : ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in mi-

¹ In nostris mss. « quæ hæc essent ».

nimo, et in majori fidelis est; et qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quis vestrum est, quis dabit vobis? cxcii, 5. Nemo servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, et alterum diliget: aut uni adhaerebit et alterum contemnet: non potestis Deo servire et mammonæ. cxciii, 10. Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari: et deridebant illum. Et ait illis: Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. cxciiii, 5. Lex et prophetæ, usque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. cxcv, 5. Facilis est autem cælum et terram præterire, quam de lege unum apicem cadere. cxcvi, 2. Omnis, qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœchatur: et qui dimissam a viro ducit, mœchatur. cxcvii, 10. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat: sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus. Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevarunt autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus: et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac lamma. Et dixit illi Abrahami Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris; et in his omnibus, inter nos et vos chaos magnum firmatum est: ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire. Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen, et prophetas: au-

¹ Verba, « et nemo illi dabat », quæ et in Græco archetypo desiderantur, in his quos consulimus, mss. libris non sunt.

² In nostris omnibus mss. « diceretis », et Græco est, λέγεις.

diant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis erit ad eos, penitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiunt; neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Cap. XVII. — cxcvii, 2. Et ait ad discipulos suos: Impossibile est, ut non veniant scandala: vobis autem illi, per quem veniunt. Utilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus, et projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis. cxcviii, 5. Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si penitentiam egerit, dimitte illi. cxcix, 5. Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitent me, dimitte illi. cc, 5. Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, ³ dicetis huic arbori mori: Eradicare, et transplantare in mare: et obdicit vobis. cc, 10. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbo: et non dicat ei: Para quod comem, et præcinge te, et ministra mihi donec manducem et bibam, et post hæc tu manducabis et bibes? Nunquid gratiam habet servo illi, quia fecit quæ ei ³ imperaverat? Non puto. Sic et vos, cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debemus facere, fecimus. Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samaritiam in [Al. et] Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe, et levaverunt vocem, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens: et hic erat Samaritanus. Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? Et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. ccc, 5. Interrogatus autem a Pharisæis: Quando venit regnum

³ Iterum iidem mss. « quæ sibi » pro « ei »; differentiam hanc peperit varia Græci ipsius vocabuli scriptio, « αὐτῷ », quæ si aspero, ut vocant, notetur spiritu, « sibi »; si leni, « ei » interpretatur.

Dei, respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione: neque dicent: Ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. cccii, 10. Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis. cccv, 2. Et dicent vobis: Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire, neque secutimini. cccv, 5. Nam, sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua. cccvi, 2. Primum autem oportet illum multa pati, et reprobari a generatione hac. cccvii, 5. Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus Filii hominis. Edebant, et bibebant: uxores ducebant, et dabantur ad nuptias, usque in diem, qua intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et perdidit omnes. cccviii, 10. Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant et bibebant: emebant, et vendebant: plantabant et ædificabant: qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem et sulphur de cælo, et omnes perdidit: secundum hæc erit quoque die Filius hominis revelabitur. cccix, 2. In illa hora, qui fuerit in tecto, et vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa, et qui in agro, similiter non redeat retro. ccx, 10. Memores estote uxoris Lot. ccxi, 3. Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam: et quicumque perdidit illam, vivificabit eam. ccxii, 5. Dico vobis: In illa nocte erunt duo in lecto uno; unus assumetur, et alter relinquetur: due erunt molentes in unum; una assumetur, et altera relinquetur: duo in agro; unus assumetur, et alter relinquetur. ccxiii, 5. Respondentes dicunt illi: Ubi Domine? Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ.

Cap. XVIII. — ccxiv, 10. Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, et non desistere, dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens: Vindicame me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem revereo: tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens suggillet me. Ait autem Dominus: Audite quid judex iniquitatis dicit: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in

terra? Dixit autem et ad quosdam, qui in se confidebant tanquam justi, et aspersionibus cæteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus Pharisæus, et alter publicanus. Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum: raptores, injusti, adulteri: velut etiam hic publicanus. Jejunio bis in sabbato: decimas de omnibus quæ possideo. Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum levare: sed percutiebat pectus suam, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo: cccv, 5. quia omnis qui se exallat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. cccvi, 2. Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. Jesus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei. cccvii, 2. Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud. cccviii, 2. Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, qui faciens vitam æternam possidebo? Dixit autem ei Jesus: Quid me dicis hominum? Nemo bonus nisi solus Deus. Mandata nosti: Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum et matrem. Qui ait: Hæc omnia custodivi a juventute mea. cccix, 2. Quo audito, Jesus ait ei: Adhuc unum tibi deest: omnia quæcumque habes, vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. cccx, 2. His illo auditis, contristatus est: quia dives erat valde. Videns autem Jesus illum tristem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrant! Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. cccxi, 2. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam æternam. cccxii, 2. Assumpsit autem Jesus duodecim, et ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis. Tradetur enim gentibus, et il-

ludetur, et flagellabitur, et conspuetur: et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget. cccxiii, 10. Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebat quae dicebantur. cccxiv, 2. Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, caecus quidam sedebat secus viam, mendicans. Et cum audiret turbam praeterantem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Jesus Nazareus transiret. Et clamavit, dicens: Jesu, fili David, miserere mei. Et qui praebat, increpabant eum, ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum, dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Et Jesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequabatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

Cap. XIX. — cccxv, 10. Et ingressus perambulabat Jericho. Et ecce vir nomine Zacchaeus: et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives: et quaerebat videre Jesum, qui esset: et non poterat praeter turba, quia statura pusillus erat. Et praecurrens ascendit in arborem sycomoruni ut videret eum: quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum, et dixit ad eum: Zacchaeus, festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem Zacchaeus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Ait Jesus ad eum: Quia hodie salus domui tuae facta est: eo quod et ipse filius sit Abraham. cccxvi, 5. Venit enim Filius hominis quaerere et salvum facere quod perierat. cccxvii, 10. Haec illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eo quod esset prope Jerusalem: et quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur. cccxviii, 2. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et reverti. cccxix, 5. Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, et ait

ad illos: Negotiamini dum venio. Cives autem ejus oderant eum: et miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est, ut rediret accepto regno: et jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisivit. Et ait illi: Euge, bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario: timui enim te, quia homo austerus es: lollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti. Dicit ei: De ore tuo te judico, serve nequam: sciebas quod ego homo austerus sum, lollens quod non posui, et metens quod non seminavi: et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illam? Et adstantibus dixit: Auferte ab illo mnam et date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. cccxx, 2. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit: ab eo autem qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. cccxxi, 5. Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me. cccxxii, 2. Et his dictis, praecedebat ascendens Jerusalem. Et factum est, cum appropinquaret ad Bethphage, et Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos, dicens: Ite in castellum, quod contra est: in quod introentes, invenietis pullum asinae alligatum, cui nemo unquam hominum sedit: solvite illum, et adducite. Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis, sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus desiderat. cccxxiii, 2. Abierunt autem qui missi erant: et invenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum? At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad Jesum. Et iactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Jesum. Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in via. cccxxiv, 1. Et cum appropinquaret

¹ Non addunt Vaticanus et reginae vetustior ms. « et abundabit », quae verba in altero tantum reginae, et secundis quidem curis suffecta

sunt: in Graeco autem textu penitus desiderantur.

jam ad descensum montis Oliveti, coeperunt omnes turbae: discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus, quas viderant, virtutibus, dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in caelo, et gloria in excelsis. cccxxv, 5. Et quidam Pharisaeorum de turbis, dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacerint, lapides clamabunt. cccxxvi, 10. Et ut appropinquivit, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te: et coangustabunt te undique: et ad terram prosternent te, et filios tuos, qui in te sunt, cccxxvii, 1. et non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. cccxxviii, 1. Et ingressus in templum, cepit eieciere vendentes in illo, et ementes, dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. cccxxix, 1. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et Scribae, et principes plebis quaerebant illum perdere: et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

Cap. XX. — cccxi, 2. Et factum est in una die, docente illo populum in templo, et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum, Scribae cum senioribus, et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua potestate haec facis? Aut: Quis est, qui dedit tibi hanc potestatem? Respondens autem Jesus, dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi: Baptismus Joannis de caelo erat, an ex hominibus? At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si dixerimus: De caelo, dicit: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus: Ex hominibus, plebs universa lapidabit nos: certi sunt enim, Joannem prophetam esse. Et responderunt, se nescire unde esset. Et Jesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate haec facio. cccxli, 2. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantavit vineam, et locavit eam colonis: et ipse peregre fuit multis temporibus. Et in tempore misit ad coltores servum, ut de fructu vineae darent illi. Qui casum dimiserunt eum inanem. Et ad-

didit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cadentes, et afficientes contumelia, dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere: qui et illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vineae: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum; forsitan, cum hunc viderint, verebuntur. Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes: Hic est haeres, occidamus illum, ut nostra fiat haereditas. Et eiecerunt illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineae? Veniet, et perdet colonos istos, et dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit. Ille autem aspiciens eos, ait: Quid est ergo hoc, quod scriptum est: Lapidem quem reproboverunt edificantes, hic factus est in caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminet illum. cccxlii, 1. Et quaerebant principes sacerdotum, et Scribae, mittere in illum manus in illa hora: et timeverunt populum: cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc. cccxliii, 2. Et observantes miserunt insidiatores, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, ut traderent illum principatui et potestati praesidis. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, scimus quia recte dicis et doces: et non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: licet nobis tributum dare Caesari, an non? Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, et inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Caesaris. Et ait illis: Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari; et quae sunt Dei, Deo. Et non poterunt verbum ejus reprehendere coram plebe: et mirati in responso ejus, tacuerunt. Accesserunt autem quidam Sadduceorum, qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant, et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filio. Et sequens accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam. Similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt. Novissime omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? Siquidem septem habue-

¹ Pro « discipulorum » nostri omnes mss. praefertur « descendantium », quemadmodum et in

Graeco Cantabrigiensis exemplari quod Bedae fuerat « τῶν καταβαίνόντων pro τῶν μαθητῶν ».

cum, dixit illis: Orate, ne intretis in tentationem. cclxxxii, 1. Et ipse avulsus est ab eis quantum factus est lapidis: et positus genibus orabat, dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum a me: cclxxxiii, 1. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. cclxxxiii, 10. Apparuit autem illi Angelus de caelo, confortans eum. Et factus in agonia, proluxit orabat. Et factus est sudor ejus, sicut guttae sanguinis decurrentes in terram. cclxxxiv, 2. Et cum surrexisset ab oratione, et venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes pro tristitia. Et ait illis: Quid dormitis? Surgite, orate, ne intretis in tentationem. cclxxxv, 1. Adhuc eloquente, ecce turba: et qui vocabatur Judas unus de duodecim, antecedebat eos: et appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum. cclxxxvi, 2. Jesus autem dixit illi: Juda, osculo Filium hominis tradis? cclxxxvii, 1. Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum, et amputavit auriculam ejus dexteram. Respondens autem Jesus, ait: Simile usque huc. cclxxxviii, 10. Et cum teigisset auriculam ejus, sanavit eum. cclxxxix, 4. Dixit autem Jesus ad eos, qui venerant ad se principes sacerdotum, et magistratus templi, et seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus? Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, et potestas tenebrarum. cccc, 1. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: cccxi, 1. Petrus vero sequebatur a longe. Accenso autem igne in medio atrii, et circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, et eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat? At ille negavit eum, dicens: Muller, non novi illum. cccxi, 1. Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es? Petrus vero ait: O homo, non sum. Et intervallo facto quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: Vere et hic cum illo erat: nam et Galileus est. Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus. cccxii, 2. Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis: et egressus foras Petrus flevit amare. cccxiv, 1. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes. Et velave-

runt eum, et percutiebant faciem ejus: et interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. cccxv, 2. Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis, et principes sacerdotum, et Scribæ, et duxerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. cccxvi, 10. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi: si autem et interrogavero, non respondebitis mihi neque dimittetis. cccxvii, 1. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. cccxviii, 10. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum. cccxix, 2. At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de ore ejus.

Cap. XXIII. — ccc, 1. Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum. ccc, 10. Ceperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Cæsari, et dicentem se Christum regem esse. ccc, 1. Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es rex Judæorum? At ille respondens ait: Tu dicis. cccii, 9. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum et turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine. cccv, 10. At illi invalescebant, dicentes: Commovet populum, docens per universam Judæam, incipiens a Galilea usque huc. Pilatus autem audiens Galileam, interrogavit si homo Galilæus esset. Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Jerosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso Jesu, gavisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum: eo quod audierat multa de eo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. cccv, 2. Stabant: autem principes sacerdotum et Scribæ constanter accusantes eum. cccvi, 10. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: et illusi indutum veste alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad invicem. cccvii, 9. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, et plebe, dixit ad illos: Oblulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis. cccviii, 10. Sed neque Herodes: nam re-

missi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. cccix, 2. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. cccx, 1. Exclamavit autem simul universa turba, dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam. Qui erat propter seditionem quamdam factam in civitate, et homicidium, missus in carcerem. cccxi, 1. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Jesum. At illi succlamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. cccxii, 9. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, et dimittam. cccxiii, 1. At illi instabant vocibus magnis postulantes, ut crucifigeretur: et invalescebant voces eorum. cccxiv, 1. Et Pilatus adjucoavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Jesum vero tradidit voluntati eorum. cccxv, 1. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem, venientem de villa: et imposuerunt illi crucem portare post Jesum. cccxvi, 10. Sequebatur autem illum multa turba populi, et mulierum: quæ plangebant, et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Jesus, dixit: Filiae Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beate steriles, et ventres qui non genuerunt, et ubera quæ non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos: et collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? cccxvii, 1. Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interirentur. cccxviii, 1. Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvarie, ibi crucifixerunt eum; cccxix, 1. et latrones, unum a dextris, et alterum a sinistris. cccxx, 10. Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. cccxxi, 1. Dividentes vero vestimenta ejus, miserunt sortes. Et stabat populus spectans, cccxxii, 2. et deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios salvos fecit; se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus. cccxxiii, 2. Illudebant autem ei et milites accedentes, et acetum offerentes ei, et dicentes: Si tu es rex Judæorum, salvum te fac. cccxxiv, 1. Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris Græcis, et Latinis, et Hebraicis: Hic est rex Judæorum. cccxxv, 2. Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac

temotipsum, et nos. cccxxvi, 10. Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem juste, nam digna facta recipimus; hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. cccxxvii, 2. Erat autem fere hora sexta, et tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam. Et obscuratus est sol: cccxxviii, 2. et velum templi scissum est medium. cccxxix, 1. Et clamans voce magna Jesus ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expiravit. cccxxx, 2. Videns autem centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo justus erat. cccxxxi, 10. Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti ejus a longe, et mulieres quæ secutæ eum erant a Galilæa, hæc videntes. cccxxxii, 1. Et ecce vir nomine Joseph, qui erat decurio, vir bonus et justus: hic non consenserat consilio et actibus eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui expectabat et ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum, et petit corpus Jesu: cccxxxiii, 1. et depositum involvit sindone, et posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. cccxxxiv, 10. Et dies erat pasceves, et sabbatum illucescebat. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus ejus. cccxxxv, 8. Et revertentes paraverunt aromata, et unguenta: et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

Cap. XXIV. — cccxxxvi, 1. Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant, aromata: et invenerunt lapidem revolutum a monumento. Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Jesu. Et factum est, dum monte consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. cccxxxvii, 2. Cum timerent autem, et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid queritis viventem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. Et recordatæ sunt verborum ejus. cccxxxviii, 2. Et regressæ a monumento nuntiaverunt hæc omnia

¹ In Vaticano ms. « teabant etiam ».

illis undecim, et cæteris omnibus. cccxxxix, 10. Erat autem Maria Magdalene, et Johanna, et Maria Jacobi, et cætera quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum, verba ista: et non crediderunt illis. Petrus autem surgens occurrit ad monumentum: et procumbens vidit lineamina sola posita, et abiit secum mifrans quod factum fuerat. cccxli, 8. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ad Jerusalem, nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est, dum fabularentur, et secum quærerent, et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis: oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermone, quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes? Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone, coram Deo et omni populo; et quomodo cum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel: et nunc super hæc omnia, tertia dies¹ est hodie quæ hæc facta sunt. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, et non invento corpore ejus, venerunt, dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero² non invenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti sunt propheta! Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? Et incipientes a Moysæ, et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies. Et intravit cum illis. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit pa-

¹ Verbum « est » in uno Vaticano ms. desideratur.

² Nostri mss. rectius ad Græcum archetypum

nem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum: et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Jerusalem: et invenerunt congregatos undecim, et eos qui cum illis erant, dicentes: Quod surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. cccxli, 9. Dum autem hæc loquuntur, stetit Jesus in medio eorum, et dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere. Conturbati vero, et conterriti, existimabant se spiritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas, et pedes, quia ego ipse sum: palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, et pedes. cccxlii, 9. Adhuc autem illis non credentibus, et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis. cccxliii, 3. Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die: et prædicare in nomine ejus penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ad Jerusalem. Vos autem testes estis horum. Et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in caelum. Et ipsi adorantes, regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno: et erant semper in templo, laudantes et benedicentes Deum. Amen.

ὄκτι εἶδον vel εἶδομεν habent « non viderunt », pro « non invenerunt ».

Explicit evangelium secundum Lucam.

INCIPIIT

EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

Cap. I. — 1, 3. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil, quod factum est: in ipso vita erat, et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucebat, et tenebra eam non comprehenderunt. 1, 3. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. 1, 3. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. v, 3. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis. vi, 1. Joannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est; quia prior me erat. vii, 10. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est. viii, 3. Deum nemo vidit unquam; unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. ix, 10. Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judei ab Jerusalem sacerdotem et levitam ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, et non negavit: et confessus est: Quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his, qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? x, 1. Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. xi, 10. Et qui missi

fuerant, erant ex Pharisæis. Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta? xii, 1. Respondit eis Joannes, dicens: Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos¹ nescitis. Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est: cujus ego non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti. xiii, 10. Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans. Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se, et ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. xiv, 1. Hic est de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est; quia prior me erat. Et ego nesciebam eum: sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. xv, 1. Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de caelo, et mansit super eum. Et ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi: et testimonium perhibui quia hic est Filius Dei. xvi, 10. Altera die iterum stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo. Et respiciens Jesum ambulans, dicit: Ecce agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum. Conversus autem Jesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum Magister), ubi habitas? Dicit eis: Venite, et videte. Venerunt, et viderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima. Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant a Joanne, et secuti fuerant eum. xvi, 1. Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam, (quod est interpretatum, Christus.) Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephass, (quod interpretatur Petrus.) xviii, 10. In crastinum² voluit

¹ Tres mss. « quem vos non scitis ».

² Unus Vaticanus, « in crastinum autem voluit etc. »